

Piia

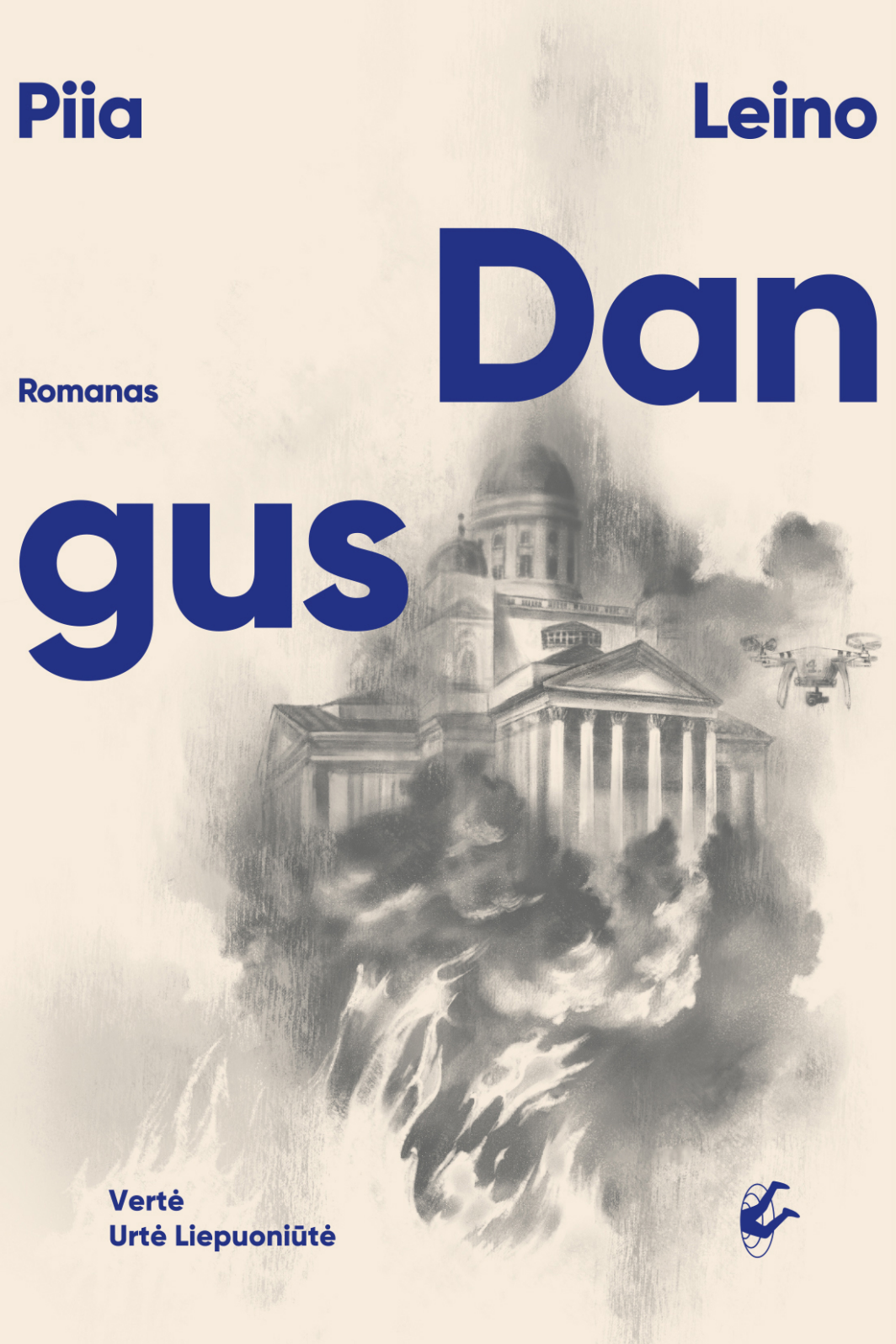
Leino

Romanas

Dan

gus

Verté
Urté Liepuoniūtē

Piia Leino

Dangus

Piia Leino
Dangus

Iš suomių kalbos vertė
Urtė Liepuoniūtė

aukso žuvis

Vilnius, 2022

Versta iš: Piia Leino
Taivas: Kustantamo S&S,
Helsinki, 2018

Knygos leidimas finansuotas
pagal ES programą „Kūrybiška Europa“

Kūrybiška
Europa

Vertėja *Urtė Liepuoniūtė*

Redaktorė *Violeta Kundrotienė*

Korektorė *Ne atbula ranka*

Viršelio iliustracijos autorė *Elžbieta Upė Rozanovaitė*

Dizainerė *Miglė Vasiliauskaitė*

Projekto komanda: *Sigita Pūkienė, Inga Migūnaitė-Kmitienė, Jūratė Mackevičiūtė*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB). Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose ar archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Eilėraščio ištrauka 241 psl.:

Eeva Tikka, *Odotus ja ilo* („Laukimas ir džiaugsmas“), Gummerus, 2003

© Piia Leino, 2018

© Urtė Liepuoniūtė, vertimas iš suomių kalbos, 2022

© Elžbieta Upė Rozanovaitė, viršelio iliustracija, 2022

© Miglė Vasiliauskaitė, dizainas, 2022

© Leidykla „Aukso žuvis“, 2022

Išleista pagal sutartį su *Helsinki Literary Agency*

ISBN 978-609-8120-80-6

Antonui

Uola skubinos vaikelis,
puolė glėbin mamos,
šaukė žvilgančiom akelėm:
mačiau karalystę dangaus.

„Ką ulbuoji, mažutėli,
apie dangų tolimą?
Kurgi, aukso obuolėli,
matei palaimintųjų žemę?“

Ant kalno ilgai stovėjau,
į šiaurės rytus veizėjau,
ten melsvą viržynę regėjau,
į pušyną tolimą spitrijau.

Virš medžių mačiau kaukarą dailų,
saulės spindulių nulietą,
o į kaukaro viršūnę
vedė kelias, auksu grįstas.

Ir suspaudė man širdužę,
skruostu ašarėlė ritos,
pats nesupratau, ko raudu,
dangaus karalystę išvydęs.

„Ne, vaikuti, tai aukštybėj
mėlynoj plataus dangaus
karalystė šventa spindi,
Dievo sostas įstabus.“

Ne, ji horizonte,
ten, kur tolina giria –
ten palaimintųjų žemė,
ten laimingųjų vieta.

Aleksis Kivi

I dalis
PILKA

Kaskart, kai Akseliui pailsta akys, jis ima žiūrėti į elgetas.

Iš pradžių jų buvo keturi šimtai – po šimtą kiekviename Hakaniemio turgaus aikštės krašte, – bet turbūt dalis jau pasimirė. Į halę visada pirmiausia įleidžia ir išleidžia tuos, kurie glaudžiasi Siltasario gatvės pusėje, tada kitus paeiliui pagal laikrodžio rodyklę. Paskutinis kraštas nebetelpa ir vargetos lieka nakvoti aikštėje, išblukusiose oranžinėse palapinėse ir žaliuose šiukšlių konteineriuose. Vienas parvirtęs ant šono, be dangčio, vietoj jo konteinerio angą dengia klijuotė raudonais langeliais.

Jau balandis, bet elgetos vis dar stirksa įsisupę į storus audinius. Nuo jūros pučia žvarbus vėjas, net Akselis jaučia, nors neina laukan. Geliantis šaltis skverbiasi ties čiurnomis, kyla kūnu ir, kažkur pakeliui virtęs liūdesiu, pasiekia mintis.

Stovėdamas prie lango Akselis pakelia sulenktą koją, apglėbia ranka ir spusteli, paskui nuleidžia ir pakartoja veiksmą su kita koja. Pratimas kaipmat išsvargina, bet jis iš visų jėgų stengiasi sutelkti dėmesį į mintyse tariamus garsus – taip garsiai, kad kone išgirsta savo balsą: aš-tuo-ni, de-vy-ni, de-šimt.

Darbingumą skatinanti mankšta nemaloni, bet privaloma. Kūniškas gyvenimas turi savo kainą. Šviesos gairėse sakoma, kad raumenys – tai proto plastilinas, todėl į juos reikia žiūrėti kaip į darbą. Apie proto plastiliną jau daugiau nei prieš šimtą metų kalbėjo garsus bėgikas, „skrajojantis suomis“, kurio pavardės šiuo metu Akselis negali prisiminti. Bet koku atveju, tasai suomis tikrai žinojo ne prasčiau už jį: kūnas – tai našta, kurią protui tenka tampyti.

Akselis pradeda kitą pratimą: pasilenkęs pirštų galais priliečia vėsius grindis, paskui išsitiesia ir pasistiebęs siekia lubų. Nugara trakšteli beveik maloniai. Kažkur toli pasigirsta pirmas griaustinis, tačiau elgetos dar nesijudina. Užėjus liūčiai juos paprastai surenka iš aikštės, bet sargyba kol kas ramsto halės sieną, galbūt snaudžia. Sargybinių tik du, ir Akseliui šmėsteli, kad elgetos galėtų juos užpulti, atimti ginklus ir užmušti. Tačiau aišku, kad nieko panašaus neįvyks. Kas dar turėtų jėgų maištauti, ir kokia prasmė?

Pasipylęs lietus atgaivina sargybinius: jie atsistoja ir ima raginti elgetas keltis. Žmonės pamažu kruta vidun, lietus taškosi į langus, bet Akselis to beveik nepastebi. Toliau neskubėdamas atlieka pratimą, pavienės mintys plaukioja kas sau. Anksčiau liūčių su griaustiniais, ko gero, pasitaikydavo tik vasaromis. Akselis nėra tikras, bet prisimena žaibus virš senelių avižų lauko – tada tai buvo retas, jaudinantis reiškinys. Dabar dangus griaudžia visą liūčių sezoną, trunkantį daugiau nei pusę metų, o po skliautu, jau seniai apsipratęs, griaudžia ir miestas.

Akselis dūsta, ties smilkiniais, rodos, žioji tuštuma, kraujas nespėja paskui kūną. Jis privalo ištvirti iki galo – kiekvieną pratimą pakartoti dvidešimt kartų. Jeigu neskatins darbingumo, negalės dirbti, o jeigu nedirbs, universitetas nebesuteiks jam kasdienės penkių valandų kelionės į Dangų. Be Dangaus jam teliktų nuo mašalų lavonėlių pajuodavusios sienos ir kurjeris, kartą per savaitę atnešantis maisto. Ar tada jis iki dienų galo gro-muliuotų košę su žiogais ir spokсотų į aikštę, o gal išdrįstų atidaryti langą ir nušokti? Ar iššokęs iš tokio aukščio apskritai galėtų žūti vietoje, ar tįsotų ant grindinio, kol mirtinai nukraujuotų?

Prieš pradėdamas atsilenkimus, Akselis ant subraižyto parketo pasikloja rankšluostį, nes grindys per kietos jo stuburui. Įpusėjęs pratimą aplink veidą ima zyzti milžiniška musė, Akselis išsimuša iš ritmo, susipainioja ir puola į paniką. Jis nenori daryti

nė vienu atsilenkimu daugiau, nei privaloma, bet ir ne mažiau, nes nurodytą kiekį pajėgia atlikti. Dar keletą kartų greitai pakartojęs judesį, klesteli ant grindų. Po lova tarp dulkių guli negyvas tarakonas; Akselis prisimena ir anksčiau ne kartą jį matęs.

Pabirus ašaroms Akselis suvokia, kad jos visą laiką buvo arti. Jis galėtų visam laikui likti čia, ant žemės, susirangyti šalia tarakono, bet Danguje laukia šiltas lietus ir vėjas, ir paukščių giesmė, ir jis dar nėra pasirengęs pasiduoti.

Šiaip ne taip atsikelia, suprakaitavęs klesteli į krėslą ir užsideda ant grindų gulėjusius akinius. Pusantrą valandos, dar viena darbingumą skatinanti mankšta, tada – Danguis. Jis sugebės, tik iš pradžių reikia prisiminti, kur baigė.

Lady Gaga, apsitempusi odinį kostiumą, apnuoginantį vieną petį, ir užsidėjusi keistą šalną, lipa iš baseino, lošia kortomis, atsigulusi šezlonge kilnoja klubus ir visą tą laiką gręžia kameražvilgsniu, tarsi kviestų Akselį prisidėti prie seniai visų pamiršto žaidimo. Muzikos klipas sukasi tokiu greičiu, kad užima kvapą, ritmas įsirežia į smegenis: Lady Gaga keičia drabužius, pozuoja iš kortų sudėtame rate, paskui su milžiniškais šunimis, šoka žmonių būryje ir visą laiką dėmesys nukreiptas tik į ją – glotnų jos siluetą ir tai, kas, Akselio supratimu, vadinama seksualine trauka. Tais laikais moters grožiui pabrėžti buvo naudojama kuo mažiau apdarų, įvairios šukuosenos ir veido dažai, ir Lady Gaga pasistengė kiekvienu aspektu.

Akselis yra matęs įrašą dešimtis kartų. Klipas vis vien atstumiama – pernelyg mirguliuoja. Kaip tais laikais buvo įprasta, žiūrovo žvilgsnį stengiamasi prikaustyti galybe vizualinių dirgiklių. Tik virtualūs pasauliai sugebėjo sužadinti jusles ir išnaudoti biologinį grįžtamąjį ryšį taip, kad bombardavimas dirgikliais paskatintų meditatyvią būseną. Įsiau drinimas virsdavo ramiu mėgavimusi, aistra – pasitenkinimu.

Kambary vėsu, Akselis užsitraukia antklodę ir stengiasi susikaupti, bet mintys laksto kas sau. Jis dienų dienas praleido su akiniais, žiūrėjo muzikinius klipus, ilgus filmus ir keistus filmukus, kuriuos anų laikų žmonės vadino pornografija. Kai kuriuose vaizdo įrašuose einama tiesiai prie reikalo, tačiau dažniausiai visas dėmesys skiriamas poravimosi ritualams: moterys puošiasi, vyrai matuoja jėgas kovų scenose. Kai kuriuose ilguose

filmuose susilaukiama palikuonių, tačiau apie jų darbus kalbama retai.

Tūkstantmečių sandūroje filmuotoje vaizdinėje medžiagoje nėra žodžiu neužsimenama apie ateitį. Žmonės kupini troškimų, nesuvokiamo pavydo ir visi neįtikėtinais daug veikia. Rodos, juos motyvuoja ne tik lytiniai santykiai, bet ir galimybė kaupti turtą. Moteriškos lyties asmenis spalvoti bateliai ir suknelės įaudrina netgi labiau nei galimas poravimasis. Viename įrašė keletos moterys Niujorke lytiškai santykiauja su daugybe įvairių vyrų – žinoma, visa tai vyksta dar prieš didžiąją bangą. Vis dėlto atrodo, kad didžiausią pasitenkinimą joms teikia parduotuvių vitrinose išdėlioti, iš pirmo žvilgsnio itin nepatogūs batai, juos išvydusios moterys ima klykti ir ploti katučių.

Akselis jau turėjo pradėti rašyti ataskaitą, bet galva tuščia. Sunku įsivaizduoti, kaip šiais laikais būtų galima išreikšti geismą. Ar moterys apleistų Dangų ir pultų į miestą ieškoti naujų drabužių ir batų? Ar reikalautų santuokos, daugiasluoksnių kremo tortų ir baltutėlių suknelių? Ar vyrai iš tikrųjų imtų galabyti vienas kitą?

Kaip jis pats elgtųsi? Ar trokštų santykiauti arba žudyti, ar siektų valdžios kitų gyvybės kaina?

Akselis mano žinąs vieną galimą pasekmę: jis galėtų išeiti laukan, o jeigu išeitų jis, galbūt tą patį padarytų ir kas nors kitas. Gatves užplūstų minios žmonių, kurie šiaip jau neturėjo ten ko veikti. Jie ką nors darytų, bet Akselis nevaliojo įsivaizduoti, ką.

Ina žengia į gatvę, stengdamasi neįkvėpti šilto pavasario vėjo, atsiduodančio jūros puvėsiais, žuvėdrų sriuba ir atliekomis. Vos justai ir dūmų dvelksmas, kurį vėjas atneša nuo šiaurinių miesto rajonų: ten neuždrausta kūrenti atvirą ugnį. Kartinkaupunkyje ir Ulanlinoje – Šviesos kvartaluose – ugnis nereikalinga, elektra tiekama be trukdžių, o šiukšlės iš gatvių dingsta nežinia kur.

Dangus – sodriai mėlynas, kaip kad būdavo prieš karą, ir vis tiek kitoks, visiškai abejingas. Ina sukaupia jėgas ir sutelkia dėmesį į asfaltą: rūpestingai, po žingsnelį stato medinėmis klumpėmis apautas kojas, vengdama duobių, įtrūkių ir taip smarkiai gniauždama rankoje krepšį, kad rankenos pynės įsirėžia į odą. Baimė niekur neišgaruoja, bet su kiekvienu žingsniu ją pavyksta suvaldyti. Kaip visada išėjus laukan galvoje ima šmėžuoti kadrai: persikreipęs lavonas ant akmenų grindinio, smarvė, sklindanti peralkusiam kaimynui iš burnos, skustagalvių triumfo paradas. Baisiausi vaizdiniai tie, kurių ji nematė, bet negali liautis įsivaizdavusi: paskutinės tėčio gyvenimo akimirkos, įkalintas Marijus.

Turgaus aikštėje niekas nepasikeitė. Maisto kioskai spiečiasi prie seno baseino, sendaikčių pardavėjai būriuojasi arčiau kelio. Matyti tik du sargybiniai, abu jau vidutinio amžiaus; saulėje žybčioja durtuvai. Ina neapkenčia jų iš įpratimo, bet neapykanta išsikvėpusi.

Aikštėje šmėžuoja keletas pirkėjų. Artimiausiam kioske sulinkusi moterėlė pirštu baksnoja žuvėdrą. Pardavėja sudėjo paukščius vieną ant kito, išskleistais sparnais, tarsi jie skristų vienas kitam ant nugaros. Ina įsivaizduoja danguje paukščių tortą,

keistą, genetiškai modifikuotą padarą, per didelį plėšrūnams apžioti. Rausvakraštės paukščių akys atmerktos ir drėgnos – žu-vėdros, be abejonės, dar šviežios. Buvo laikai, kai Ina būtų kažin kiek paklojusi už paukštį, nupešusi įgudusiais pirštais, paskubomis išvirusi ir apgraužusi iki paskutiniausio kaulelio. Dabar to poreikio nebeliko. Tik nori surasti ką nors, ką būtų galima greitai patiekti Jalui, atlikti savo pareigą ir vėl ramiai sau egzistuoti.

Ina stabteli prie kito kiosko, įsispokso į tamsius, putlius duonos kepalus, bet nepajėgia pakelti akių į prekeivį. Burnai praver-ti reikia pernelyg daug pastangų.

– Žiogų pyrago? – klusteli prekeivis.

Ina dirsteli į vyrą, tokį įdegusį, kad galėtum palaikyti užsieniečiu. Žinoma, tai neįmanoma, bet Ina krūpteli jau vien nuo minties: jis primena, kad kažkur už miesto-valstybės sienų beveik neabejotinai esama užsieniečių, galbūt net buvusių Helsinkio gyventojų, galbūt net mama, Mikis ir Marijus.

Vyras vertina Iną žvilgsniu, bando nustatyti, kiek ji gali sumokėti.

– Penkiasdešimt markių už pyragą. Imsi?

Ina papurto galvą ir atsitraukia nuo prekystalio, išsigąsta didelės kainos. Prekijas permatė ją kiaurai. Nepriteklius verčia žmogų būti budresnį, jį išduoda įtempti pečiai ir lakstantis žvilgsnis; Inos pamišimas kitoks – tarsi minkšta vata, kuri lėtina judesius ir aptraukia protą migla. Su Jalu praleisti metai ją atbukino.

Iną vis labiau kamuoja noras kuo greičiau grįžti į Dangų. Jį daliniesi su kitais, bet tuo pat metu esi visiškai vienas. Danguje niekad nieko netrūksta, nereikia eiti apsipirkti arba žiūrėti į kitus kaip į vaikščiojančius pinigų kapšus. Jokios skubros ar batų pritrintų pūslių.

„Netrukus ten grįšiu, – įtikinėja save Ina. – Reikia tik sutvarkyti reikalus.“

Ji sustoja prie troškinių ir linkteli senai pardavėjai. Šiai ant nosies galiuko pūpso didžiulė karpa, o raukšlės aplink burną gilios lyg peiliu įrėžtos. Akys blausios, viena apskritai kažkokia pažeista, kone grynas baltymas. Nuo moters išvaizdos Iną ima tampyti, bet maistas kvepia žolelėmis ir česnakais, Jalui tikrai patiks. Tarp miežių kruopų kur ne kur šmėžuoja žiogai, milčių lervos, svogūnų ir morkų gabalėliai. Ina atidžiai tyrinėja viralą, bandydama įžiūrėti milčių suaugėlių, bet jų nematyti.

– Kiek?

– Keturiasdešimt markių už dėžutę.

Inai kūnas nueina pagaugais: savo siaubui, supranta užmiršusi dėžutę. Ji tuo neabejoja, bet vis vien žvilgteli į krepšį: tuščias.

Reikėtų grįžti ir pasiimti, bet Inai ima kauptis ašaros vien nuo minties, kad teks kulniuoti Rytine esplanada ir atgal. Ji nenori vėl apeiti nulūžusios liepos, matyti beržo kelmo, styrančio įtrūkusiame asfalte, aptrupėjusiais akmeniniais laiptais kopti į ketvirtą aukštą, žinodama, kad dar dukart teks sukarti tą patį kelią.

– Man reikės ir dėžutės, – sušnibžda.

Senė kietai sučiaupia lūpas, pirštais sugniaužia prekystalio kampą, ir Ina jaučia jos neapykantą, įsitikinimą, kad Ina tėra išlaikytinė, ir ta niekam tikusi. Vienintelis jos darbas – pamaitinti šeimnininką nešvaistant jo pinigų, bet ji ir to nesugeba, tik svajoja apie bukinančią Dangaus ramybę, trokšta pasinerti į atogrąžų miškus, keliauti į Normandiją, Pompėją – kur kada norisi, į visas tas nuostabias vietas, kurios kadaise egzistavo arba vis dar egzistuoja, bet kažkur labai toli.

Prekeivė papurto galvą ir mosteli į prekystalį už maždaug dvidešimties metrų, ant kurio sudėta krūva dėžučių. Viena jos akis žvelgia kažkur virš Inos į dangų, kita – į jūrą, kadaise galėjusią kiekvienam pasiūlyti gabalėlį mėsos.

Ina renkasi kruopščiai, pirštu braukia per dėžučių sudūrimus, ieškodama nelygumų. Galiausiai už šimtą penkiasdešimt

markių nusiperka beržinę, kurios dugne, per patį vidurį, matyti šakos ovalas. Ina įtikinėja save, kad vieną dieną nuneš dėžutę Hakaniemio elgetoms, ir drauge žino, kad niekad to nepadarys. Jos spintelėje tokių sudėta gal dešimt. Dėžutės liks ir tada, kai juodu su Jalu numirs, kol vieną dieną namas sugrius ir jas su-traiškys arba palaidos po nuolaužomis.

Pamačiusi dėžutę senė purkšteli, bet rūpestingai prikrauna iki pat viršaus, uždengia dangteliu, kaulėtu pirštu nubraukia per kraštus ištryškusį viralą. Ina suima dėžutę abiem rankomis ir deda į krepšio dugną. Kai vėl pakelia akis, senė spitrija tiesiai į ją, bet, rodos, ne pikta dėl jos privilegijų, o veikiau smalsaudama.

Grįžusi namo Ina iš indaujos išsitraukia šaukštą, suvalgo treč-dalį jau atšalusio viralo tiesiai iš dėžutės, aplaižo šaukštą ir pa-deda atgal į indaują. Kas liko, palieka ant stalo Jalui. Šis iš savo kambario išeis vakare arba naktį, pavalgyti arba į tualetą, paskui vėl užsidarys. Juodu retkarčiais prasilenkia. Tuomet pasisvei-kina, ir tomis akimirkomis skaudžiai plyksteli praeities prisimi-nimai. Kadaise, pačioje pradžioje, stengdavosi valgyti drauge, tačiau tai buvo pernelyg keista ir skaudu. Kito artumas per daug aiškiai priminė tuos, kuriuos jie prarado.

Savo kambaryje Ina surenka seifo kodą ir išsitraukia akinius, bet kostiumo nebevalioja apsivilkti. Palindusi po antklode žvel-gia į Alpes, aukštas, snieguotas jų viršūnes. Žolė tokia sodriai ža-lia, kad atrodo valgoma. Ina tįso hamake, kažkur slėnyje girdėti karvių varpelių tilindžiavimas. Aukštai kybanti saulė vargina savo geltonumu, tad Ina prideda pirštą ir nutempia ją žemyn. Danguje pasipila spalvos: oranžinė, raudona, auksinė. Ji paslepia saulę iki pusės ir spalvos sušvelnėja, skliautas išsisluoksniuoja nuo rausvos iki tamsiai mėlynos ir žvaigždėmis nusagstytos juo-dos. Ina palieka saulę leistis savo ritmu ir užsimerkia, tačiau užmigti negali.

Jaunas vyras guli įkišęs penį į obuolių pyragą, bet įėjus tėvui bando sustoti. Akselis suvokia, kad šioje filmo vietoje reikia juoktis, bet nėra tikras, kodėl. Ar juokingiausia – sutrikęs tėvas, ar išsigandęs jaunuolis, ar tai, kad kažkas apskritai masturbuojasi su pyragu? Akselis bando sėdėti tiesiai, bet nugarą vis tiek pjauna, jis turi atsistoti.

Nusiėmęs akinius pasideda ant lovos, trina smilkinius. Kambaryje – netikėtai šviesu. Dabar aiškiai matyti sienų dažų ne-lygumai, ant grindų stovi stiklainiukai su apkeipusiomis žolelėmis. Akselis nori tuojau pat vėl užsidėti akinius, tačiau su nuostaba suvokia, kad ilgisi ne tik Dangaus, bet ir nesuvokiamo filmo pasaulio. Ten visi turi tik vieną tikslą – tokį aiškų, kad dėl jo žmonės gal pamiršdavo, jog gyvena veltui.

Akselis žengia prie lango, pakelia akis į neįprastai mėlyną dangų. Vakarinė saulė apnuogina dulkių ir nešvarumų sluoksnį, per daugelį metų susikaupusį ant stiklo, už jo tamsuoja elgetos. Pavasario šviesa suteikia keistą spindesį turgaus aikštės būstams – senutėlėms oranžinėms palapinėms ir žaliems šiukšlių konteineriams. Ant žemės prie halės mėtosi metalo gabalas su užrašu TURG, šalia matyti dvi žmogystos. Iškaba ten voliojasi jau ne vienus metus.

Akselis mąsto apie filmo jaunuolius. Galbūt jie ir pokvailiai, bet dėl to nė kiek ne mažiau energingi. Jeigu gyventų Helsinkyje, tikrai pakeltų iškabą nuo žemės, ypač jeigu tai padėtų atkreipti moterų dėmesį. Jie sukonstruotų spąstus triušiams ir nudirtų jiems kailius, rinktų plastiką ir sugalvotų, kaip jį

panaudoti, rūpintųsi savo sodais ir gėlynais. Jaunuoliai neatrodė pakankamai protingi, kad sugebėtų patys atstatyti sugriuvusius pastatus arba asfaltuoti kelius, bet ir to neabejotinai būtų galima išmokyti, nes visi jie norėjo būti naudingi.

Akselis pridėdavo pirštų galus prie vėsaus lango, spokso į delną. Oda – šviesi ir švelni, nagai užsibaigia plačiais, baltais pusmėnuliais. Rankos švelnios, tačiau delnas – platus, o pirštai stiprūs, visai kaip anų dienų vyrų. Tokios rankos kadaise glostė moterų odą, statė namus, smaugė gerkles. Akselis negali įsivaizduoti, kad būtų išdrįšęs gyventi tais laikais.

– Koks aš vyras, – tarsteli pusbalsiu ir nustemba, kad skleidžia žmogaus balsą.

Jis negali atsakyti į klausimą. Universitete jis – darbuotojas, Danguje jam apskritai nereikia apibrėžimų. Mama vienintelė reikalavo iš jo kažko neapibrėžiamo, tačiau jos nebėra. Akselis nesiilgi motinos reikalavimų, tačiau kartais jam trūksta jos buvimo: dantų šepetėlio šiurenimo, idiotiškų senovinio kompiuterio garsų, krebždenimo jai atidarant laukujes duris.

Kol mama buvo gyva, Akselis tenorėjo pabėgti nuo jos kuo toliau. Vėžiui vis labiau plintant, mama Akseliui vis dažniau priekaištavo, kad jis per daug laiko praleidžia su akiniais. Už gerus pažymius Šviesa siūlydavo studentams pigesnius akinius ir Dangaus valandų, ir Akselis, trokšdamas kiekvienos įmanomos minutės, graužė mokslus, kiek galėjo. Dangus reiškė laimę, mokslai tebuvo neišvengiamas blogis, tačiau kad ir ką veiktų, mamai atrodė, jog jis nesitraukia nuo akinių.

– Argi tai gyvenimas? – skundėsi mama. – Nė nematai dienos šviesos.

– O tu ją matai ekrane? – atšaudavo Akselis, mostelėdamas į mamos kompiuterį.

– Bent jau neatrodo taip kvailai. Jūs – zombiai.

Laimėi, kai prasidėjo karas, mama jau buvo mirusi. Ji tikrai

būtų prikišusi Akseliui už slapstymąsi. Kita vertus, vargu ar būtų norėjusi, kad jis stotų į vyriausybės pajėgas ir eitų skersti žmonių. Mama balsavo už nacionalistus, nes neapkentė visokių mohamedų, tačiau Šviesa jai irgi ne ką terūpėjo. Mama atpažindavo akligatvius ir, rodos, mėgavosi prislėgta nuotaika: ši supo ją tarsi burbulas, įtraukdavęs ir visus aplinkinius.

Kiekvieną dieną Akselis baiminosi, kad jį pašauks, bet nepasaukė. Sapnuodavo, kad kažkas daužo į duris, ir žinodavo, kad jo atėjo, tačiau prisiversdavo pabusti dar prieš atidarydamas. Jis užsisakydavo maisto internetu, o kai tiekimas nutrūko, prirėkė savaitės, kol išdrįso iškišti nosį laukan.

Žinojo, kad žmonės bėga iš miesto, bet pats nesugebėjo priimti tokio svarbaus sprendimo. Akselis niekad nebuvo praktiškas, gyveno kompiuterinių žaidimų ir knygų pasaulyuose. Laikais, kai gimė, to turėjo pakakti.

Ina įsitraukė prieš gerus penkerius metus, 2053-ųjų vasario 14 dieną, per savo dvidešimt pirmąjį gimtadienį. Iki tol visą laiką laukė stebuklo: kad Marijus sugrįš į miestą ir ją išgelbės, kad pasipriešinimo judėjimas užims Helsinkį, kad ji netikėtai numirs. Apie Dangų nė nesvajoto: žinojo jį esant, bet nežinojo, kas tai.

Tuo metu Ina ir Jalas kartu buvo išgyvenę tris mėnesius ir penkias dienas ir vis dar stengėsi atstoti vienas kitam šeimą. Kartais drauge valgydavo, prasilenkdami persimesdavo žodžiu, tačiau kaskart abu jautėsi sutrikę ir, bėgant laikui, tas jausmas tik stiprėjo.

Gimtadienio rytą pylė lietus, vandens srovelės netolygiai šakojosi ant lango. Ina tįsojo lovoje ir stengėsi pamiršti. Prieš trejus metus šią dieną mama, tėtis ir Mikis atnešė jai pusryčius į lovą ir sudainavo „Su gimimo diena“. Vakare užsuko Marijus, kabliavo avižinį pyragą šaukšteliu, ir šis jo letenoje atrodė tiesiog juokingai mažas. Išeidamas sugriebė ją už sprando kaip vaikystėje, kai juodu dar vienas kitą vaikydavosi po namą ir pargriuvę į kampą spardydavosi, stengdamiesi neprisileisti vienas kito artyn.

Dabar jai teliko vėsus kambarys ir vėjas, taršantis liepų viršūnes Esplanados parke. Rodės, lyg nuogos šakos taikytųsi sudraskyti debesų masę. Daugelį medžių jau buvo įveikusios audros, bet tvirčiausi kol kas nepasidavė. Turgaus prekeiviai šiek tiek nustumdė kamienus nuo kelio, kad galėtų privežti prekių, bet šie taip ir liko riogsoti ir pūti parke be jokios tvarkos – prieglobstis skaptukams ir skruzdėms.

Ina iš visų jėgų stengėsi save įtikinti, kad nieko nesitiki, nors tai buvo netiesa; išgirdusi beldimą kone persigando.

Kambaryje pasklidusio kavos aromato jau buvo beveik per daug. Jalas padėjo padėklą ant lovos: garuojantis, tik šiek tiek įskilęs porcelianinis puodelis ir balta duona, storai aptepta sviestu. Kava buvo tikra, užsienietiška, karti liežuviui, švelni gomuriui, baisingai brangi. Duona, rodos, kvietinė, gerai sumaltų miltų. Jalas, matyt, tą rytą specialiai ėjo jos į vieną iš namų kepyklėlių, tik dėl Inos.

Kai jis ant lovos padėjo didžiulį paketą, Ina jau žinojo, kas viduje, nors dar nedrįso patikėti.

Dovana buvo supakuota į baltą blizgų kartoną: tik Šviesa galėjo sau leisti tokią brangenybę. Ina pirštais perbraukė dėžę, ši buvo lygutėlė iš plastikinė, kraštai užapvalinti. Ji nesugebėjo net įsivaizduoti, kaip tokią pagaminti, ir staiga pajuto nevaldomą baimę. Ji nė už ką nenusipelnė dovanos.

– Atidaryk, – paragino Jalas.

Ina dirstelėjo į jį, bet vyriškis žvilgsnio vengė. Jalo įtampa jos nestebino. Jis jau seniai murdėsi šiame sudėtingame pasaulyje, kur viskas buvo pažliugę, purvina ir nepatogu, kur per lietų iš tikrųjų sušlapdavai.

– Nagi.

Ina pakėlė dangtį ir ištraukė paketą dengiantį šilkinį popierių – pakuotės bergždumas ją pribloškė. Popierius buvo dailus, pagamintas iš tikro medžio ir dar velniaižin kokių chemikalų, ir viskas tik tam, kad jį išėmęs padėtum šalimais. Kostiumas pasiūtas iš prabangios baltos, slidžios išmaniosios medžiagos. Baugu buvo jį liesti.

Ina taip ilgai dvejojo, kad Jalas neapsikentęs paėmė kostiumą ir išskleidė priešais ją ant lovos.

– Pasiūtas pagal tavo matmenis.

– Neįtikėtinas. Aš nenusipelniau. Ar jis veikia?

– Išbandyk.

Ina atsikėlė, per galvą nusivilko pižamą ir, likusi tik su kelnaitėmis, atsargiai įkišo koją į vieną klešnę. Kostiumas prigludo prie odos kaip šilkas arba vanduo, glaudžiai aptempdamas koją.

Traukdama audinį ant klubų, Ina suvirpėjo iš pasitenkinimo. Liemuo ir rankovės – kaip tik. Jalas padėjo kilstelėti krūtis, kad medžiaga jų nesuplotų. Keista buvo justis šaltus vyro delnus ant odos.

Apsivilkusi kostiumą Ina iškart atsidūrė kitam pasauly. Nebeliko kambario šalčio ir drėgmės, išmanusis audinys specialiai jos odai sukūrė optimalią šilumą. Kostiumas iškart tapo kūno dalimi, it tikra oda, kurią kažkas, skatinamas nepaaiškinamo žiaurumo, kadaise būtų nuo jos nuplėšęs.

– Baugoka, – tarė Ina. – Jeigu vis dėlto neveiks.

– Turiu garantiją, be abejo.

– Bet man tektų laukti.

– Taigi. Tikėkimės, neprireiks.

Dėdamasi akinius Ina žinojo, kad ten laukia viskas: Senasis Helsinkis, atogrąžų miškai, kriokliai, Niujorkas iki didžiosios bangos.

Iš pradžių ją pasitikusi ryški šviesa pamažu ištirpo jutimų gausybėje. Prieš akis atsivėrė pieva, joje lengvai siūravo motiejukai. Dešinėje ji ribojosi su lapuočių miškeliu, už kurio stūksojo kalva, kairėje mirguliavo ežeras. Vėjas glostė nuogas Inos rankas ir ji suvokė, kad jis tikrai švelnus, kaip vasarą. Basas kojas badė tankus atvašynas, bet, kad ir kaip keista, jausmas buvo malonus. Tyla nė kiek nepriminė jos kambario tylos, veikiausiai visi vidurvasario garsai susiliejo į viena: vabalėlių krebždenimas, pelytės šmurkštelėjimas kažkur žolėje, vėjo blaškomų augalų ošimas. Būtent šiuo garsu vasara skyrėsi nuo žiemos, ir Ina pirmąkart suvokė, kad toks apskritai egzistuoja. Pieva kvepėjo šilta žole.

Ina parpuolė ant kelių, mėgaudamasi, kad prietaisas be jokio

vargo išpildė norą. Žolės stiebeliai po keliais buvo gruboki, žemė minkšta, viskas derėjo. Ji nuskynė katilėlį, tas net žydėdamas atrodė kažkoks apkramtytas. Šalia lengvai žvilgėjo vėdrynas, trapus stiebelis švelniai perlūžo tarp pirštų. Ina nusviedė gėles ir pakėlė akis į dangų, kur tingiai plaukė vienintelis debesėlis. Saulė šildė veidą, ir Ina užsimerkė, mėgaudamasi šiluma.

Ina troško ten pasilikti: klestelėti į žolę ir stebėti, kaip siuva kregždės. Tuo pat metu norėjo keliauti visur kitur, nardyti po peizažus ir tiesiog žiūrėti žinodama, kad visada gali likti, kur yra, arba keliauti kitur, ir abu pasirinkimai bus vienodai puikūs. Svarbiausia buvo ne vieta, o laikas: jis nebeslėgė.

Ji vos atplėšė nuo savęs akinius. Jalas jau stovėjo prie durų suėmęs už rankenos.

– Ačiū, – sukuždėjo Ina vyro nugarai.

Jalas atsigrėžė.

– Ar kas nors ne taip?

– Ne, tik norėjau padėkoti.

– Jiems suteikta neribota licencija, visos erdvės atviros.

Jalas jauėjo pro duris, bet Ina negalėjo susilaikyti nepaklaususi:

– Tiesiog nesuprantu. Kodėl aš? Kai tuo metu visi kiti...

– Kodėl ne? Visų negaliu išgelbėti, bet tave galiu.

– Taip, turbūt.

– Mėgaukis.

Durys užsivėrė, Ina vėl užsidėjo akinius, susirado save virtualioje realybėje – ir išnyko.

Akselis per daug negalvodamas atidarinėja įvairius jau seniai žlugusio pasaulinio tinklo puslapius ir kartu stengiasi nepamiršti užduoties. Pasaulio istoriją paprastai lemia ilgalaikiai procesai: pasiekę tam tikrą tašką, jie sprogs. Visuotinis abejingumas, ko gero, žmones apniko irgi pamažu, bet kada jie atsitokėjo dėl to, kas įvyko?

Akselis ieško pagalbos šauksmo, panikos ženklų, tačiau jų nematyti. Pirmaisiais XXI amžiaus dešimtmečiais žmones, rodos, labiausiai domino ekonomikos augimas. Viename straipsnyje po kito skundžiamasi krize, aptariami akcijų kurso pokyčiai. Be to, dar net neprasidėjus Didžiajai migracijai, buvo daug diskutuojama apie migrantus.

Akselis skaitinėja tinklo kloduose susikaupusius straipsnius, kol viename trumpučiam tekste pastebi sąvoką „klimato kaita“. Taigi, jie žinojo. Kitur rašoma apie banginį, kurio pilvas buvo kimšte prikimštas plastiko. Akselis perskaito straipsnį nuo pradžios iki galo, tačiau jame neužsimenama apie ftalatus arba ką nors kitką, kas patrauktų dėmesį.

Pagaliam jam nusišypso sėkmė. Ilgas XXI amžiaus antrajame dešimtmetyje publikuotas straipsnis pasakoja apie Japoniją: raportuojama, kad daugiau nei pusė šalies jaunuolių nebejaučia jokio susidomėjimo seksu. Jauni vaikinai netgi abejingesni seksui nei merginos. Pirmą kartą istorijoje jaunoji karta buvo pripažinta konservatyvesne ir santūresne už savo tėvus.

Teksto pabaigoje pateikiama nuoroda į kitą straipsnį, kuriame teigiama, kad vyrų vidutinis spermatozoidų kiekis ir

testosterono lygis tuo metu jau buvo gerokai kritę visose Vakarų valstybėse. Buvo įtariama, kad tokią situaciją lėmė plastiko ftalatai ir pesticidai, tačiau tvirtų įrodymų nepavyko rasti arba korporacijos nuslėpė tyrimų rezultatus. XXI amžiaus pradžioje trisdešimtmečių vyrų testosterono kiekis prilygo septyniasdešimtmečių ir vyresnių, tačiau į tai, rodos, buvo reaguojama gana ramiai. Straipsnyje nesvarstoma, ar testosterono trūkumas padarė vyrams kokį nors poveikį, ir nespekuluojama, ar spermatozoidų kiekis mažės ir ateityje.

„Jiems paprasčiausiai nebuvo įdomu, – nusprendžia Akselis. – Labiau rūpėjo pinigai.“

Akselis naršo toliau, skaito vėlesnių dešimtmečių naujienas, permeta akimis pranešimus apie migrantų bangas, potvynius ir sienas. Ketvirtajame dešimtmetyje mokslo naujienos, rodos, apskritai išnyko. Retkarčiais užsimenama, kad Didžiąją migraciją sukėlė klimato kaita, tačiau tuo metu tai jau buvo realybė ir jos priežasčių niekas nebesvarstė.

Penktajame dešimtmetyje Suomijos vyriausybė pradėjo riboti prieigą prie užsienietiško pasaulinio tinklo puslapių, o naujienos skambėjo vis deklaratyviau:

Mūsų narsi šalis pagaliau tapo visiškai nepriklausoma nuo ES.

– Pagaliau atėjo galas diktatui, – pareiškė premjerė Pihla Ke-tonen. – Nuo šiol šalies reikalus spręsimė mes, tikrieji suomiai, čia gyvenantys jau daugybę amžių. Laisvė – tai išsilaisvinimas iš tarptautinių sutarčių ir kitų prievolių, kurios ne vieną dešimtmetį varžė mūsų gerovę.

Tada Akselis buvo penktokas, ir maždaug pusė jo bendraklasių vidury mokslo metų buvo perkelti į kitą mokyklos galą. Po pamokų Akselis ir toliau žaisdavo su savo draugu Achmedu, o

kartais drauge eidavo į biblioteką – kol vieną kartą Achmedas negrąžino knygos, pasiskolintos Akselio kortele, pasakęs, kad ta prapuolė. Akselis suprato, kad dėl visko kalta Achmedo rasė. Mamai pamelavo užmiršęs knygą mokykloje – nenorėjo klausytis moralo, esą nėra ko bičiuliautis su visokiais arabais. Akselis ir pats susiprato.

Jis susizgrimba mintimis nuklydęs nuo užduoties. Nugarą gelia, nutirpo sėdynė. Akselis nusiima akinius ir stengiasi prisiminti pagrindinį klausimą. Viskas atrodo bergždžia. Net jeigu žmonės ir būtų žinoję, kas iš to? Jie nedėjo pastangų, kad sustabdytų pokyčius, o galiausiai juk tik veiksmai turi pasekmes.

Savo penkias Dangaus valandas Akselis kasdien pradeda lygiai šeštą. Rutina įsitvirtino po daugybės skausmingų patirčių.

Prieš nusistatydamas aiškią ribą, diena po dienos sugalvodavo įvairiausių priežasčių, kodėl į virtualią realybę turėtų pasinerti vos pabudęs. Apgaudinėjo save visokiais būdais: įtikinėdavo, kad užsuks tik minutėlei ir sugrįš vėliau arba kad visą laiką išnaudos dabar, o paskui ištisą dieną praleis labai turiningai: atsidėjęs dirbs, eis pasivaikščioti, sportuos, medituos. Sakydavo sau, kad pernelyg vėlai įžengęs į Danguį paskui negalės užmigti, nors žinojo, kad tai netiesa; dar tikindavo save, kad rytais jaučia didesnę malonumą, – tai irgi buvo netiesa.

Dar iki pietų išnaudojęs visą Danguje skirtą laiką, Akselis nugrimzdavo į neaprepiamą tuštumą: nebesugebėdavo susikaupti darbui, tada bandydavo užmigti ir, žinoma, naktį būdraudavo. Diena ir naktis sumišdavo, jis vartydavosi išpiltas prakaito ir – juodžiausiais laikotarpiais – vėl pasinerdavo į Danguį tik sulaukęs vidurnakčio, kai atsinaujindavo jam skirtos valandos.

Galiausiai Akselis suprato, kad priklausomybė reikalauja nepaprastai griežtos disciplinos. Privalėjo sukaupti visus valios likučius, kad neprarastų vienintelio jam svarbaus dalyko, pasitenkinimo šaltinio.

Kad nesugriautų ritmo, Akselis akylai seka laikrodį ir virtualios realybės meniu atsidaro tik išvydęs skaičiukus: 18:00.

Kiekvieną kartą atsidūrus Danguje įvyksta stebuklas – taip pat ir šiandien. Akselio jusles užplūsta ramybė – žalia kaip augalo lapelis ir kvapni kaip žolė arba baltutėlė kaip sniegas ir aštri

kaip speigas, tačiau iš esmės visados tokia pati. Akselis pamiršta laiką, save. Tiesiog mėgaujasi ramia, tobula, neribota būtimi. Kartais klaidžioja spontaniškai, gulinėja saulėtuose paplūdimiuose arba pievoje ir jam net neateina į galvą, kad kur nors kitur galėtų būti dar geriau. Dangaus realybės neslegia istorijos našta, Dangaus pasaulyje žmonės egzistuoja ne tam, kad visas jėgas skirtų pastangoms išsimaitinti iš įšalusios žemės: Dangų sukūrė žmonės grynai savo malonumui.

Rinkdamasis vietą, kurioje pradės virtualios realybės nuotykių, Akselis vis dar nebūna atitrūkęs nuo nesustabdomos laiko tėkmės ir todėl visad šiek tiek jaudinasi, ar pasirinko teisingai. Šiandien tai – Normandija, kur daužosi bangos ir realybė vienu metu atrodo ir lengva kaip ūkas, ir galinga: ant lūpų vos junta mas sūrymas, po kojomis girgždantis smėlis, bangų mūša.

Kaip visada, nugrimzta į šviesą lengvai ir neskausmingai. Iš pradžių jaučiasi keistokai, siela ir kūnas bando susivokti aplinkoje. Akselis sėdi smėlyje vienais šortais ir berankoviais marškinėliais, vėjas glosto kūną, o jūra tęsiasi be galo, kažkur horizonte susiliedama su dangaus mėliu. Vidur jūros pūpso akmenimis ir krūmokšniais aplipusi vienuolyno sala. Bokštas skrodžia sodriai mėlyną dangų.

Akselis kilsteli ranką, mėgaujasi aksominiu vėju – nepaprastu žmogaus kūrinium, kuriame susilieja vėsa ir švelnumas, kurdami judesio pojūtį. Banga šnypšdama ritasi kranto link ir lūžta, kyla ir rimsta, it plakdama milžiniškos širdies ritmu. Jis žiūri į smėlį tarp kojų pirštų, pasilenkęs pasemia, trina drėgną, rupią medžiagą pirštais, uodžia švarių sąnašų kvapą, akimirksniui sugražinantį į vaikystę. Bangos nuplauna plikas jo Helsinkio buto sienas, sunkų protinį darbą. Viskas jau padaryta, sukurta vien jam.

Jis patraukia link tvirtovės drėgnu žemės ruožu, kurio bangos nesiekia; su kiekvienu žingsniu pėdos sminga giliai į smėlį. Jūra

traukiasi tolyn nuo kranto, atidengdama kriaukleles ir apvalius akmenukus – saulėje ši sekluma bemat išdžiūtų.

Akselis taip susitelkęs į jūrą ir tvirtovę, kad moterį pastebi likus vos kokiems dvidešimt metrų. Moteris stovi žemyn žiūrincio šuns poza: ji vilki ryškiai raudoną bikinį, ištemptos kojos atrodo lyg atsiskyrusios nuo liekno kūno. Akselis apspangęs stabteli pasižiūrėti saulės pasveikinimo ir iš moters judesių mėgina suprasti, ar ji tikra. Galima pamanyti, kad kompiuterinis avataras nesugebėtų atkartoti kiekvieno raumenų trūktelėjimo ir vos girdimo netolygaus alsavimo. Ilgi moters plaukai krinta nenatūraliomis, kamščiatraukio spiralę primenančiomis garbanomis, tačiau tai dar nieko neįrodo. Žinoma, kad ji čia tokia, kokia nori būti. Kaip Lady Gaga: glotnus moters atvaizdas, o kažkur toli toli realybėje – kreiva, grubi grimasa.

Būtybei staiga pabosta poza: nebaigusi mankštos, ji klesteli ant smėlio ir ima žiūrėti į jūrą. Akselis stebeilija į išsišovusį stuburą ir svarsto, ar nepasisiūlyti į draugiją. Jam neberūpi, ar būtybė tikra. Jam maloni mintis apie progą pasikalbėti su moterimi, nors jeigu dabar nueitų savais keliais, irgi neliūdėtų.

Galiausiai Akselis žengia prie moters ir atsisėda šalia.

– Graži diena, – tarsteli.

– Taigi.

– Ar tu čia gyveni?

– O yra skirtumas? – klausia moteris.

– Man – ne.

Moteris šypteli, griūva atakupsta ir rankomis ima brūžuoti smėlyje angelo sparnus. Daug negalvodamas Akselis irgi atsigula, mataruoja rankomis aukštyn žemyn. Judesys trunka akimirką ir amžinybę, juo platesni mostai, tuo labiau smėlis priešinasi. Akselis paskęsta dangaus mėlyje, žuvėdros klyksmas užlieja sąmonę. Jis spėja kone visai pamiršti moterį, kai ši staiga taria:

– Aš vardu Ina.

– Akselis.
– Kaip toje knygoje.
– Taigi.
– Esu ją skaičiusi. Ko gero, sudegė kartu su namais. Jie netyčia sudegino savo pačių propagandos knygas.

Akselis krūpteli. Danguje jis retkarčiais persimesdavo žodžiu su praeiviais, bet niekad – apie pasaulį už Dangaus ribų. Tai nedraudžiama, bet kam to reikia? Geriau pagalvojus, tai galbūt ir pavojinga. Ina atsikelia, čiumpa nuo žemės perregimą suknelę ir apsirengia. Akselio širdis ima plakti greičiau. Moteris sudrumstė jo ramybę, pradrėskė joje plyšį, tačiau netrukus moteris dings. Plyšys vos matomas, jo tuoj nebeliks ir po minutės Akselis vargiai ką beprisimins, bet šią akimirką jis yra. Jausmas. Dryksnis.

Galėtų leisti moteriai eiti, giliai kvėpuoti, kol nurims, bet kažkas verčia ją pašokti ir pasivyti Iną.

– Tu į vienuolyną? – paklausia Akselis.
– Turbūt. Kodėl gi ne. Einam kartu.

Akselis sumurma, Ina sulėtina žingsnį. Tą pat akimirką viskas vėl harmoninga ir Dangus veikia taip, kaip tik jis gali: akimirksniu užgydo žaizdą Akselio sąmonėje.

Juodu eina tylomis, jūra irgi nutolo ir dabar tekšena horizonte. Toli pakrantėje matyti šeima – du suaugusieji ir vaikas, lakstantis ir spardantis kamuolį toliau nuo tėvų. Vėjas atneša prislopintą vaiko krykštavimą, suaugusiųjų balsų negirdėti. Vaikas gyvena tik šiame pasaulyje, jo tėvai galbūt ir kitame.

Akselis jau giliai nugrimzdęs į savo mintis, bet Ina staiga nutraukia tylą:

– Gyvenu su vyru, kuriančiu šią erdvę.

Vėl tas pats – Dangaus ramybę aižantis išorinis pasaulis. Jeigu Ina sako tiesą, gali būti, kad ji turi teisę ištisą parą būti virtualioje realybėje. Akselį nutvilko pavydas, bet jausmą tuoj nusineša

vėjas. Smalsumas kirbina ilgiau, bet Akselis nejaučia poreikio jo patenkinti ir nieko neklausinėja.

Vienuolyno saloje juodu vaikštinėja siaurais perėjimais, kur avatarės už prekystalių siūlo siuvinėtų pirštinių, kačių statulėlių ir paveikslų, kuriuose nutapytas saulėlydis. Virš prekystalių kabo blankiai melsvos ir žalsvos lentos, jose įmantriomis raidėmis išvedžioti prekių pavadinimai: papuošalai, drabužiai, paveikslai. Akselis apžiūri daiktus tik iš įpročio, jam juk nieko nereikia. Iš pradžių žmonės Danguje galėjo įgyvendinti visas vartotojiškas svajones, tačiau, ramybei pamažu visiškai užvaldant protą, bent jau Akseliui dingo noras turėti daiktų.

– Ar nori ką nors nusipirkti? – klausia jis Inos.

– Kam?

– Namams. Jeigu juos turi.

– Mano išlaikytojui priklauso butas viršutiniame aukšte 2020-ųjų Manhatane, šalia Centrinio parko. Jis tobulas.

Manhattanas – brangiausia iš visų erdvių, ir nors Akseliui užtenka tų, į kurias gali įeiti, jis vis tiek truputį pavydi.

– Kaip atrodo Centrinis parkas? – klausia.

– Ten yra pilkų voverių, – sako moteris. – Ir visur bėgioja avatarės rausvais ir žalsvais drabužiais.

– O miestas? Jis toks žymus.

Moteris gūžteli.

– Tai sapnas, kaip ir visos kitos vietos. Aukšti pastatai, kavinės, taksi automobiliai. Nors kažko jame esama. Erdvė buvo sukurta dar gerokai iki didžiosios bangos ir joje yra... vilties.

– Vilties?

– Mhm. Vilties, kad viskas juda į priekį.

– Dėl to ji tokia brangi?

– Ji brangi todėl, kad Dangaus vartotojai dar turėtų apie ką svajoti. Ten atsidūrus, niekas nepasikeičia.

Akselis padeda paveikslą su saulėlydžiu atgal ant prekystalio.

Pokalbio nuotaika jį glumina. Inos žodžiai – tarsi strėlės, skrodžiančios minkštus Dangaus sluoksnius ir smingančios į odą. Slogūs žodžiai jo neliūdina, tik ne čia ir ne dabar, bet jis nujaučia, kad gali juos prisiminti ir vėliau ir kurią laiką stebėtis.

Saulės spinduliai jau krinta įžambiai, užliedami akmeninį grindinį ir pilką, grublėtą vienuolyno sieną raudoniu. Ore dvelkia vėsa.

– Man laikas, – taria Ina.

– Nejaugi nenori palydėti saulės kur nors aukščiau?

– Vagi, matau ir paveiksle, – Ina linkteli į prekystalį.

– Saulėlydis kaskart vis kitoks.

– Kaskart – tik vienetukai ir nuliukai, – taria Ina ir dingsta.

Oras, kur ji ką tik stovėjo, rodos, dar virpa, bet tai iliuzija. Ne-trukus ten matyti vien grindinio akmenys, taisyklingi ir švarūs.

Ina nusiplėšia akinius su tokia jėga, kad kartu išrauna keletą tamsių ilgų plaukų. Norėjo dingti iš ten kuo greičiau, ir tai kažkaip susiję su tuo vyru, tik Ina ne iki galo supranta, kaip. Vyras sutrikdė jos ramybę, nors buvo kaip tik toks, kokie visi būna Danguje: apsnūdęs ir švelnus.

Ina užrakina akinius seife, puola virtuvėn ir prisileidžia į stiklinę drumzlino vandens. Danguje beveik neįmanoma jausti alio arba troškulio, tačiau sugrįžus juos pajunti visu smarkumu. Jeigu virtualioje realybėje užsibūni visą parą, troškulys tampa tikra kančia, o skrandis tiek susitraukia, kad pakerta kojas. Po tokios trumputės kelionės kaip ši troškulys veikiau yra įprotis, žemiško kūno būdas priminti apie savo egzistavimą.

Tik atsigėrusi Ina pastebi Jalą, sėdintį prie stalo ir skrebinantį vabzdžių troškinio likučius. Jalas atrodo didesnis ir tvirtesnis, nei Ina prisiminė. Vyro kaktoje akiniai išpaudę gilų rėžį, paakiai patinę. Ina mano, kad negali išeiti netarusi nė žodžio. Norint praverti burną reikia pastangų.

– Kaip sekėsi dirbti? – paklausia.

– Neblogai. Tobulinau Senojo Helsinkio rožes. Dabar kiekviena atrodo kaip gamtoje, 1123 skirtingi pavyzdžiai, – atsako Jalas.

– Juk tai puiku.

– Tokios buvo instrukcijos.

Ina kurį laiką žiūri į vyrą, mechaniškais judesiais rankiojantį iš troškinio vabzdžius ir dedantį į burną. Jalo nagai ilgi, plaukai riebaluoti.

– Jeigu nori nusimaudyti, galiu pašildyti vonioje vandens, – sako Ina. – Neatrodo, kad šiandien bus karšto.

– Ačiū, ne šiandien. Esu pernelyg pavargęs.

Pavalgęs Jalas atsilošia kėdėje, žvelgia į Iną taip, tarsi matytų pirmąkart po ilgo laiko. Iną nukrato šiurpas. Ji atliko visas paskirtas užduotis, bet gal reikėjo labiau pasistengti. Jeigu būtų gera išlaikytinė, gal mokėtų sukurti tokius namus, kaip pri-dera, – visai kaip tėtis ir mama kadaise.

Jalas atsikelia, padėkoja už maistą. Ina paima tuščią dėžutę jam iš rankų ir prileidžia vandens. Šaltu vandeniu sunku atplauti riebalus, išeikvoji daug muilo, bet Ina neturi jėgų šildyti. Dėžutė netelpa į kriauklę, tad tenka plauti paeiliui kiekvieną šoną. Vanduo vis taikosi išsiliesti per kriauklės kraštus, šaka spokso iš dėžutės dugno it akis.

Ina negali išmesti iš galvos šviesiaplaukio vyro, kuris prisigretino Danguje, nors vargiai pajėgė praplėsti akis. Iš pradžių jis palaikė ją avatare. Išdavė žvilgsnis: žmogus į žmogų žvelgia kitaip nei į vaizdinį, jame kažkas pasikeičia ir jis nori žinoti, kas juodu sieja. Kai vyras pagaliau įsitikino, kad Ina tikrai žmogus, apsnūdusiam veide šmėstelėjo dėmesingumas. Ina jam buvo mįslė – žinoma, ne itin reikšminga, bet vis vien šiek tiek įdomi.

Vyras buvo gražus, kaip ir visi Danguje. Vis dėlto kažkas dėl jo grožio nedavė Inai ramybės – tai nebuvo tik akiai malonus fonas, veikiau atrodė kaip jai skirtas ženklas.

Išplautą dėžutę Ina padeda į indaują šalia kitos, lygiai tokios pat. Galbūt norėtų sužinoti, kas tas vyras, nors tai ir neturėtų jokios reikšmės.

Grįžusi į savo kambarį susirango po antklode ir vėl pasirenka San Mišelio kalną, grįžta kelias valandas atgal. Žiūri, kaip juodu su Akseliu žengia drėgnu, minkštu smėliu ir akmeninėmis tvirtovės gatvelėmis, ir šlykštisi flegmatiška gaida savo balse:

„Kaskart – tik vienetukai ir nuliukai.“ Ir kodėl ji taip sako, kodėl apsimeta dar bjauresne, nei yra iš tikrųjų?

Ina palaukia, kol praeina su vyru praleistas laikas, bet paskui lieka ten pat ir atsisėdusi salos pakrantėje stebi, kaip potvynio bangos skalauja mūrus. Akinius nusiima tik tada, kai iš nuovargio ima lipti akys.

Naktį Ina prabunda, kvadratinis kambario langelis tik nežymiai išsiskiria aklinoje tamsoje. Jalas ir vėl šaukia per miegus, nors akmeninė siena prislopina garsą. Ina užsimerkia, bet tada prisimena kritišką Jalo žvilgsnį. Gerai išlaikytinei, ko gero, rūpėtų, ji bandytų raminti arba bent jau apsimestų, kad rūpinasi.

Ina nusimeta antklodę: kambaryje taip šalta, kad vos susituri vėl nepalindusi po apklotu. Prie Jalo kambario durų sudvejoja, bet pasibeldžia ir, išgirdusi raginimą, užaina. Jalas sėdi lovoje, bet tamsoje Ina neįžiūri jo veido.

– Susapnavai košmarą? – klausia ji.

– Siaubingą. Kad Dangus išgaravo.

Ina prieina ir staiga nusprendžia atsisėsti ant lovos. Jaučia, kad Jalas pernelyg sukrėstas, jog imtų burbėti dėl brovimosi į jo asmeninę erdvę.

– Buvau Kabančiuosiuose soduose, kai staiga viskas aplinkui ėmė tirti. Iškart supratau, kad nieko nebegalima padaryti.

– Siaubinga.

– Taip gali nutikti, jeigu baigsis elektra. Arba jeigu prarasiu darbą.

– To nebus.

– Tada nieko nebeliktų. Tik lietus ir purvas.

– Taip niekad neatsitiks.

Ina uždeda ranką ant vyro plaštakos, bet šiluma ir oda taip trikdo, kad iškart atitraukia. Jalas spokso į ją tamsoje.

– Ar dar verti tuos senus eilėraščius? – klausia.

– Jau daug metų neverčiau. Kas gi juos skaitytų?

– Tiesiog tada taip džiaugeisi.

– Tai buvo seniai.

Ina jau daug metų negalvojo apie eiles – dabar prisiminimas apie užrašų knygelę juodais viršeliais sužadina ilgesį, atmieštą gėda. Tais laikais ji iš tiesų per naktis lėtai perrašinėdavo senas kaip pasaulis odes ir mėgino išversti geriau negu bet kas iki tol. Suvedavo odę į vertimo programą, tada nugrimzdavo į kūrybines kančias, bandydama tą patį pasakyti geriau nei mašina. Troško būti išsilavinusi kaip tėvas ir didi kaip senovės išminčiai, ir kartais, trumputėmis akimirkomis, jai pavykdavo. Tais momentais viskas atrodė reikšminga: į jų medinio namo stogą barbeno tas pats lietus, kuris plovė pemzos uolas Horacijaus laikais, žodžiai, stipresni už kūną, keliavo iš kartos į kartą. Pavasarėjant sodas kasdien kvėpėjo vis kitaip: po įšalo atitirpstančia žeme, šiltu vėju, pienėmis, triušio spiromis. Atrodė, kad gebėjimas žaisti žodžiais – jai vienai skirta dovana, ir tada jos dar taip nekamavo nuovargis.

Inai vis dar sunku patikėti, kad nebeliko baltai dažyto palėpės lango rėmo, stiklo, pro kurį galėjai matyti obelį ir prie storesnės šakos pririštą virvę, skirtą karstyti. Dalis jos, rodos, liko tame prarastame laike, o kita dalis svarsto, ar jis tikrai buvo. Kaip valdžia sugebėjo iki pamatų sudeginti visą pasaulį?

– Tada mes dar visiškai nieko nežinojome, – tarsteli Jalas, tarsi būtų atspėjęs jos mintis.

– Gal taip ir geriau.

– Niekas jų taip ir nenubaudė, – sako Jalas. – Jie nužudė tavo tėvą, bet vis tiek yra Danguje.

– Neverta apie tai galvoti.

– Ir apie Marijų?

– Ne. Marijaus nebėra. Dabar pasistenk užmigti. Čia klaičiai šalta.

Ina atsistoja, Jalas išsitiesia lovoje ir užsitraukia antklodę iki

pat smakro. Iną suima siaubas dėl to, kad jie iš tiesų yra čia: du šilti mėsgaliai vidury akmeninio miesto. Jai nė į galvą neatėjo, kad Jalas vis dar galėtų jausti ilgesį, nors, aišku, ir jam ilgu. Jalas ir Marijus buvo artimi kaip šunyčiai, ir Inai atrodė, kad juodu vienas kitą myli taip, kaip jos niekas niekada nemylės.

Dabar Ina jau rimtai ima drebėti, šaltis skverbiasi pro vilnonės kojines ir po naktiniais. Koridoriuje tamsu, nors į akį durk, ir pusiaukelėje Iną apninka beprotiška baimė. Ji nuskuodžia į lovą, bet net susisupusi į antklodę pernelyg bijo, kad užmigtu.

Tik kvepianti Alpių vasaros naktis galiausiai padeda užsnūsti.

Inai išėjęs, stoja sunki tyla. Jalas užsimerkia, bet kūnas vis dar krūpčioja būdraudamas. Jis nebuvo tikras, ar sielvartas iš gelmių veržėsi dėl susapnuotos Dangaus, ar realios Marijaus netekties. Liūdesį galėjo paskatinti sapnas, žodis, o kartais jis liejosi be jokios priežasties, ir Jalas nė nežinojo, ar liūdesys visuomet tas pats, ar kas kartą vis kitas.

Neskaičiuojant mamos, Marijus buvo vienintelis Jalą apka-bindavęs žmogus. Jis tiesiog suimdavo į glėbį, ir šis buvo visai kitoks nei mamos, galingas ir tikras.

Paskutinį kartą jo švarkas atrodė svetimas, šiurkštus, atsidavė rūsiu.

Tada kariai dar nesibūriavo Šviesos kvartaluose – apsaugos priemonės buvo sugriežtintos tik po pasikėsinimo į Dangaus ministro gyvybę. Marijus netikėtai išdygo prie Jalo durų, pavalgė sriubos, užkišdamas keliomis riekėmis duonos, vėliau užsnūdo siauroje lovoje. Jalas kurį laiką žiūrėjo į valstybės priešą, paskui susirangė šalimais ir veidu įsikniaubė jam į nugarą. Marijaus plaukai kvepėjo dūmais, ir Jalas užmigo, nors vakaras buvo ankstyvas.

Marijus išėjo, kai vasaros nakties šviesa jau buvo perėjusi į pilkumą. Jalas taip tiksliai atsimeina pokalbį, kad svarsto, ar tik jo neišsigalvojo.

- Juk neprivalai eiti.
- Turėčiau likti čia slapstytis?
- Jūs negalit laimėti. Vyriausybė turi armiją ir policiją...
- Ne visą. Punktas apie „Švarią Suomiją“ sukėlė nerimo net

tiems, kurie būtų sutikę su sienų uždarymu. Juk negalim leisti, kad pilietybės teisę turėtų tik trečios kartos suomia.

– Vis tiek tai neturėtų būti tavo karas.

Marijus apsivertė ir atsisėdo, ir Jalas pamena, kad galingas judesys padarė jam įspūdį. Marijus turėjo daugiau energijos nei bet kas kitas, jo kūniškumas buvo kone agresyvus. Kartais Jalas norėdavo suglebti po tuo didžiuliu kūnu, bet jausmas veikiau buvo kažin ko užuomazga nei būtinybė. Jam patiko leisti laiką su Marijumi, juodu buvo tikri draugai.

– Tiesiog negaliu gyventi šalyje, kuri išspiria lauk paskutinius likusius vaikus, – pasakė Marijus. – Juk jie neturi kur eiti. Visi tą žino.

– Jie pasmerkti bet koku atveju. Tu dar ne.

– Argi mes visi galų gale nesam pasmerkti?

Jalas nesisiūlė eiti kartu, nebandė sustabdyti. Galbūt tada dar manė, kad ir taip galima gyventi. Jis toliau dirbo Šviesai ir visaip save įtikinėjo, kad Dangaus tobulinimas nesusijęs su karu. Marijus irgi niekad nekalbėdavo apie Dangaus politinę reikšmę, nors aišku, kad jis buvo nepaprastai reikšmingas. Danguis buvo valstybės pinigų kalykla, duona ir žaidimai. Kai vyriausybė padidino Dangaus mokestį, nes esą imigrantų vaikai reikalavo daug išlaidų, užsiplieskė ilgai rusenęs tautos nepasitenkinimas. Imigrantų namų sienas išmargino jau kone pamiršti žodžiai, kurie, kaip visi įsivaizdavo, iš dalies buvo susiję su lytiškai dar pajėgiomis mažumomis: prievartautojas, pyderas, pedikas, iškrypėlis.

Marijaus niekas niekuo nebūtų galėjęs apkaltinti. Dabar jis galėtų gyventi viename iš galybės tuščių Helsinkio butų, ištisas dienas drybsoti Danguje, trauktis ir nykti drauge su Jalu. Kita vertus, tokio Marijaus Jalas negali įsivaizduoti.

Jalas stengiasi nuvyti mintis, bet tos vis lenda į galvą. Svarsto, gal apsilankyti Danguje, bet nesijaučia vertas jo malonės.

Maisto pasiuntinys ateina kiekvieną pirmadienį trečią valandą. Suskambus telefonspynei Akselis keliskart pasitikrina, ar kišenėje tikrai turi raktą ir Šviesos maisto kuponą, pasiima tarpdury gulintį medžiaginį maišelį su tuščiomis maisto dėžutėmis ir išeina pro duris. Laiptinė dulkėta ir tamsi, mat lemputės jau seniausiai viena po kitos užgeso. Tarp trečio ir antro aukšto batai limpa prie laiptų: Akselis viliasi, kad tai ne kraujas. Jis puikiai suvokia, kodėl pasiuntinys nesutinka lipti į viršų.

Išbalęs jaunuolis visuomet dėbso nepatikliai. Akselis jį supranta, nes yra apžiūrinėjęs save veidrodyje virš kriauklės. Žino, kad atrodo dar labiau pasiligojęs nei kurjeris: ant smakro kur ne kur styro šeriai, riebaluoti plaukai sulipę sruogomis, veidas perbalęs, akys paraudusios. Jis įgrūda jaunuoliui į delną maisto kuponą ir padėkoja, nes taip kažkada buvo išmokytas; vaikas kažką sumurma, nes jo, matyt, niekas nieko nemokė.

Akselis jau daugybę metų užsisako tą patį: avižų, sojų, vabzdžių, ropių, bulvių, sezoninių daržovių, jeigu jų yra. Maisto kokybė praktiškai nesikeičia, ir Akselis niekad nesusimąsto apie skonį. Tik rudenį kartais ima nekantraudamas spėlioti, ar siuntinyje bus obuolių ir kokių. Geriausi būna saldūs, forma prilipstantys Dangaus vaisiams.

Pavasarij daržovių nebūna, tad Akseliui nėra ko spėlioti dėžučių turinio. Jis paima maišelius, užkopia laiptais ir padeda savo brangų nešulį virtuvėje ant stalviršio. Tada ima po vieną atidarinėti dėžutes ir tikrinti, ar neįsimetė pelėsis arba kenkėjai. Vabzdžiai – ko gero, tarakonai – sutrinti į miltus. Anksčiau

tarakonus sumesdavo sveikus: jie treškėdavo tarp dantų ir Akselį nuo garso pykindavo. Yra girdėjęs, kad vabzdžiai auginami Kėpiulės bibliotekoje – iš ten juos nesunku nugabenti į centrą drezina. Vabzdžiai – geriausias įmanomas maistas: juose daug baltymų, be to, jie žaibiškai dauginasi ir auga.

Pirmajam savaitės valgymui Akselis išsiverda bulvių, sutrina vandenyje su visomis lupenomis ir įmaišo tarakonų miltų. Valgo prie savo apvalaus stalo, spoksodamas į sieną. Stalas čia stovėjo jau prieš dešimtį metų, kai Akselis iš Pasilos rajono persikraustė į universiteto paskirtą butą. Balti dažai buvo apsilaupeę, o paviršiuje įspaustos duobutės, tarsi kas būtų daužęs stalą aštriu įrankiu. Gal koks nors vaikas kažkada seniai seniai, kai Helsinkyje dar buvo vaikų.

„Pasiuntinukas priklauso vienai iš paskutinių kartų, – mąsto Akselis. – Kai pasensim, nebebus kam mumis rūpintis.“

Jam atrodo, kad kažką panašaus yra galvojęs ir anksčiau, tačiau atmintyje neliko jokio pėdsako, nelieka ir dabar. Mirtis anksčiau ar vėliau ateis bet koku atveju, ir galiausiai visai nesvarbu, ar jis savo dienas baigs ant buto grindų susilaužęs dubens kaulą ir išsekęs nuo skysčių trūkumo, ar ligoninės lovoje nuo vėžio kaip mama. Anksčiau visi įsivaizdavo, kad laiminga mirtis – kai auglys pamažu graužia žmogų, kol iš jo telieka balsvas šešėlis, ir jis kenčia, kenčia, kol galiausiai kentėti nebepajėgia. Tačiau per Didįjį valymą jie išvydo kitokią mirtį: staigią ir nenuspėjamą, parodžiusią, kad galutinei ribai peržengti užtenka nepažįstamo jaunuolio užgaidos ir metaliuko kūne: užuolaida paskutinįkart pakyla, nusileidžia, ir tiek žinių.

„Kad tik tada dar būtų Dangus, – mąsto maišydamas tarakonų viralą. – Kad tik būčiau ten.“

Pavalgęs grįžta prie savo tyrimo, bet sriuba šildo vidurius ir Akselį ima miegas. Tenka vis priminti sau pagrindinius klausimus: kas mums nutiko? Kada? Kodėl?

Pirminė užduotis buvo susijusi su seksualiniu geismu, tačiau Akselis ima įtarti, kad ji susipynusi su begale kitų, didelių ir mažų dalykų, su statymo, tvarkymo, valgymo, socialiniais įpročiais. Labiausiai į akis krinta maniakiška praeities žmonių isterija, kurios apsėsti jie valdė, naikino, vartojo ir išnaudojo kitus ir pasaulį.

Apie isterijos priešpriešą buvo žinoma dar iki visuotinės apatijos. Akselis randa puslapių apie depresija vadintą ligą, kurios simptomai – prislėgta nuotaika ir menkas domėjimasis aplinka. Jai taip pat būdingas nuovargis ir bejėgiškumas, negebėjimas aiškiai mąstyti ir priimti sprendimų. XXI amžiaus pradžioje depresija buvo apibūdinama kaip dažnai pasitaikanti, nesunkiai atsinaujinanti ir ilgalaikė liga, įvairiais gyvenimo etapais kankinanti apie penktadalį suomių. Suomijoje depresija buvo tapusi tautos liga, kasmet tūkstančius privertusi išeiti į nedarbingumo pensiją ir šimtus pastūmėjusi į savižudybę.

Antrajame amžiaus dešimtmetyje Pasaulio sveikatos organizacija prognozavo, kad iki 2030-ųjų depresija visame pasaulyje bus dažniausiai nedarbingumą sukelianti liga, tačiau Akselis negali įvertinti, ar prognozė kaip nors susijusi su visuotine apatija. Kai dėl sausros ėmė tuštėti Afrikos žemynas, sveikatos naujienos liko nuošaly. Mažėjantis gimstamumas jau tada Vakarų šalyse buvo įprastas reiškinys, bet pabėgėliai ilgą laiką pildė europiečių gretas, tad vaikų trūkumas, rodos, ilgakai nekėlė didelės panikos.

Akselis skaito tūkstantmečio pradžioje atliktus tyrimus, vertinančius depresijos plitimo priežastis, bet nesugeba nuspręsti, kiek galima jais tikėti. Šių tyrimų duomenimis, daugybei žmonių buvo sunku išverti pokyčius – nykstančias pastovaus darbo vietas, sumažėjusį religijos vaidmenį, socialinio gyvenimo perkėlimą į internetą. Žmonės jautėsi vieniši, gyvenimas atrodė beprasmiškas. Depresija ir vaistai jai gydyti mažino seksualinį potraukį ir netgi sukeldavo impotenciją, dėl to depresija tik sunkėjo, tačiau tyrimuose priežasčių ir pasekmių ryšiai lieka neaiškūs.

– Yra panašumų, – murma Akselis. – Tik depresija apimdavo ne visus.

Akselis perskaitė vos keletą puslapių, bet daugiau nepajėgia. Jis nusiima akinius ir įsikniaubia į delnus, burnoje vis dar jaučia rūgštą tarakonų miltų skonį. Galva pulsuoja nuo tiršto teksto, gausaus neva išmintingų teorijų. Jie tiek daug rašė, bet ar ką nors suprato?

– Kokia prasmė? – klausia Akselis, bet neturi jėgų net stengtis atsakyti.

Ina pastebi laukianti, kad Akselis vėl ateitų. Ji renkasi pigias, vyrui įperkamas virtualios realybės erdves ir kiek nusivilia, kai diena prabėga įprastoje tyloje. Erdvės atrodo kone apleistos, nes didžiama naudotojų renkasi būti nematomi. Kartais Ina ima įtarinėti, kad Dangus ištuštėjo kaip Helsinkio gatvės, kad visi kažkur pradingo. Supranta, kad galėtų paklausti Jalo, bet ta mintis visuomet greitai pasimiršta.

Kai Akselis galiausiai pasirodo, Ina jau būna spėjusi jį pamiršti: sėdi įkišusi ranką į gražiausią Kabančiųjų sodų versmę, visiškai pasinėrusi į būseną, kurioje nėra laiko, kur užtenka įkvėpti ir iškvėpti, ir vien tai teikia prieglobstį bei prasmę. Šioje vietoje – staigus žemės nuolydis, vanduo žvilga ir čiurlena, o dugne matyti ovalūs, glotnūs akmenukai. Jie dailesni po vandeniu: ištraukti kaipmat nudžiūva, gaiva išgaruoja, todėl Ina jų neliečia, tiesiog stebi tėkmę. Retkarčiais pakelia akis į geltonus akacijos žiedus, visur tvyro stiprus jų aromatas. Danguje plaukia vos keli plunksniniai debesėliai ir diena būtų tikrai kaitri, jeigu vėjelis negaivintų apnuogintų rankų ir kojų.

Akselis išdygsta kitapus upeliuko ir įmerkia ranką. Ina suvirpa pagalvojusi, kad vyras, ko gero, jos ieškojo. Ji mėgina nusišypsoti, bet veidas išsikreipia vangiai, lūpos kilsteli tik vos vos, žandikaulis kaip surakintas. Šypsotis – tai mėginti pakeisti kaukės išraišką, šypsnyš netinka jos veidui.

- Grįžai paspoksoti į vienetus ir nuliukus? – prabyla Akselis.
- Žinoma. Ši vieta mano mėgstamiausia.
- Kodėl?

Klausimas kažin ką suvirpina, tarsi priverčia Iną išsitiesti. Koks skirtumas, kur ji leidžia dienas, bet kai kažkas teiraujasi, akimirsnį tai pasidaro svarbu.

– Man patinka, kad ši vieta – įsivaizduota, – atsako ji. – Niekas nežino, ar sodai iš tikrųjų egzistavo.

– Maniau, kažkoks valdovas įrengė juos savo žmonai.

– Nabuchodonosaras II. Bet tai tik teorija. Ninevės miestas buvo sunaikintas šeši šimtai metų prieš Kristų. Niekas tikrai nežino.

Ina mąsto apie seniai sunaikintą sodą, kuris, daugelio nuomone, gerokai skyrėsi nuo to, kaip yra pavaizduotas Danguje. Tikruosius Kabančiuosius sodus, kiek žinoma, sudarė piramide kylančios terasos, kuriose telkšojo baseinėliai, augo gėlės ir medžiai, laikomi stambių dengtų kolonų. Šviesa savo versijoje pridėjo statų šlaitą, gėlių ryškumą ir Artimųjų Rytų dykumų kaitrą, vėsinamą tekančio vandens. Dangaus sodai veši kaip laukiniai, juose pilna slaptų vietelių atsipūsti, o gėlių aromatas smogia juslėms stipriau nei, ko gero, bet kokia reali kada nors augusi gėlė.

Kabantieji sodai buvo pirmoji vieta, kurioje Ina apsilankė. Ten pirmą kartą po karo įstengė pamiršti savo liūdesį ir net prisiminusi nejautė kančios, veikiau tamsų dūrį kažkur sąmonės užkaboriuose. Iki šiol soduose ji jaučia amžinybės dvelksmą, priminimą, kad kiekvienas atomas egzistavo ir prieš tūkstančius metų, o visi istoriniai įvykiai tebuvo foninis triukšmas.

Akselis išsitiesia ant žemės. Kai pagaliau prabyla, Ina jau beveik pamiršusi pokalbio temą.

– Koks skirtumas – vieta tikra ar įsivaizduota, – sako Akselis.

– Jokio, – pripažįsta Ina. – Išskyrus tai, kad vyriausybei vaizduotė ne prie širdies.

Ina dirsteli į vyrą, bet tas tįso užsimerkęs ir neatrodo, kad būtų ją girdėjęs. Valdžia šiandien priklauso vienintelei partijai, Patriotiškam bendradarbiavimo frontui: jau vien pavadinimas

nusako partijos pažiūras. Abejojantys valdžia gali būti nubausti, bet Ina netiki, kad kas nors turi jėgų sekti žmones. Diktatūra atrodo išsekusi, tiesiog egzistuoja metai po metų, nesiplėsdama ir nepatirdama pasipriešinimo. Po karo pasklido gandai, kad moterys bus prievarta dirbtinai apvaisinamos, bet Ina mieste nėra mačiusi nė vieno vaiko. Vargetų kvartalai, rodos, buvo vienintelė vieta, kur valdžia dar demonstravo savo galią: senukai ir kiti visuomenės išlaikytiniai net nebuvo laikomi žmonėmis ir už išlaikymą turėjo mokėti prašinėdami tam tikrose jiems nurodytose vietose. Taip, užuot šmirinėję kur nereikia ir vertę abejoti valdžios galia, jie tapo tos galios įrodymu.

Ina irgi nepajėgia priešintis, ypač Danguje. Galbūt visokius keistus dalykus sako tik tam, kad sukeltų vyrui kokį nors jausmą.

Akselis tebeguli užsimerkęs, ir Ina suvokia, kad jis užsnūdo. Atsisukusi žiūri į ramiai besikilnojančią krūtinę, aptemptą melsvais marškinėliais. Vyro veidas – gaivus, duobutė smakre atrodo lyg pirštu įspausta. Ina kurį laiką tyrinėja jo bruožus, paskui ir pati išsitiesia. Geltoni žiedai pūpso išsprogę mėlyno dangaus fone, iš medžio sklindantis burkavimas jai pažįstamas iki skausmo. Valandėlę Ina svarsto kumštelėti vyrui ir pažadinti, bet noras praeina, ištirpsta vėjyje ir akacijos žiedų aromate.

Balandžio pabaigoje Akselis sugalvoja pateikti prašymą tyrimą toliau tęsti Danguje. Viena kruopščiai sukurpta paraiška padovanoja jam teisę mėnesį neribotai naudotis virtualiu pasauliu, ir šis įtraukia kaip verpetas. Staiga dienos ritmas nebetenka prasmės, nes Akselis egzistuoja tik dėl vieno: kad kuo daugiau laiko praleistų Danguje.

Paraiškoje Akselis argumentuoja, kad galbūt virtualioje realybėje būtų galima pastebėti visuotinės apatijos sukeltus pokyčius – juk erdvės buvo kuriamos ir tobulinamos ištisus dešimtmečius. Dangus būtų tarsi medžio kamieno rievės, atskleidžiančios sočius ir vargingus metus. Jis net pats įtiki savo idėja, tačiau paaiškėja, kad praktiškai tirti Dangų iš vidaus – neįmanoma. Vos įžengęs, Akselis nugrimzta į pažįstamą būseną ir užmiršta viską aplinkui. Kartkartėmis jam šmėsteli, kad reikėtų bandyti atlikti analizę, tačiau mintis tėra menkas nepatogumas, ir jau netrukus geri ketinimai pamirštami.

Iki mėnesio Danguje Akselis spėja užregistruoti pagrindinę informaciją: Šviesa pradėjo kurti Dangų 2020-aisiais, maždaug dvidešimt metų iki visuotinės apatijos, beveik dešimt metų iki Akselio gimimo. Dangus iškart tapo mėgstamiausia suomių virtualia realybe, o nuo 2047-ųjų – vienintele leidžiama. Nemažai žmonių Dangaus mokesčiui, akiniams ir kostiumui išleisdavo didžiumą algos, o ketvirtadalis gyventojų apskritai negalėjo jų įpirkti.

Pirmąją tyrimo dieną Akselis pradeda iškart po vidurnakčio Senajame Helsinkyje, kuris buvo sukurtas pirmiausia ir, ko gero,

kruopščiausiai. Akselis jau senokai čia lankėsi ir jį pribloškia miesto grožis. Senasis Helsinkis nė kiek nepanašus į dabartinį, gal ir tuomet iš tikrųjų atrodė kitaip. Helsinkio vasaros – ryškus saulės diskas ir jūroje plūduriuojantys laiveliai, žiemos – mėlynai švytintis dangus ir slidinėtojai ant apsnigto ledo. Pasakišką miesto spindesį tik sustiprina žinojimas apie jo kūrėjos Vėros Lehtinmeki likimą: ji dingo be žinios 2043-iaisiais Niujorke, miestą užklupus didžiąjai bangai.

Akselis bemat pamiršta tyrimą ir tiesiog atsiduoda miestui. Klaidžioja vasariškoje Seurasario saloje, ledų kioske išsirenka penkis skirtingų skonių rutuliukus, šie pakimba ore ir nė vienas neištykšta ant žemės. Ledai tirpsta Akseliui ant liežuvio, jis jaučia braškių, šokolado, kriaušių, melionų ir saldymedžio skonį, paskui po vieną nusviedžia rutuliukus į jūrą ir prisėda ant uolos.

Daug nesvarstęs staiga nusprendžia pakeisti erdvę ir atsiduria Kalėdų gatvėje. Jis eina užvertęs galvą į purias krintančias snaiges ir dailias stogelio formos šviesos girliandas, kybančias juodo dangaus fone. „Stockmanno“ vitrinoje sukinėjasi pliušiniai žaisliukai raudonomis nykštukų kepurėlėmis, o tarp baltos vatos gumulų juodais bėgiais rieda spalvotas medinis traukinukas. Žingsniuojant pakrantės link vitrinų daugėja, jose išdėlioti raudoni dovanų paketai, perrišti auksiniais kaspinais, ir sustatyti manekenai minkštais megztukais. Drabužių kolekcija kiekvieną kartą vis kita, bet po keleto apsilankymų jos ima kartotis, nes naujų gražių daiktų niekas nebekuria, o į bjaurius nėra ko žiūrėti.

Akseliui atrodo, kad Kalėdų gatvė pasakoja apie jo vaikystę, jis beveik įsitikinęs, kad kadaise iš tikrųjų po ją vaikštinėjo įsikibęs mamai į ranką, drebiančiam šlapdribai. Tai negali būti tiesa. Kalėdinės girliandos paskutinįkart buvo pakabintos 2029-aisiais, o sniegą Helsinkis pastarąjį kartą matė 2025-aisiais. Mamos dovanos niekuomet nebūdavo supakuotos arba suvyniotos į gražų

popierių, nes tik patys turtingiausi galėjo įpirkti naujus daiktus. Tačiau Akselis turėjo žaislų, netgi visai neblogų: lego kaladėlių, raudoną geležinkelį, o būdamas visai mažiukas – už virvutės traukiamą antytę. Mama jų rasdavo blusturgiuose, jeigu reikėdavo – kiek palopydavo ir paklijuodavo, bet ilgainiui jai vis rečiau kildavo rankos, ji taip pat ėmė klausinėti: kam? Kokia prasmė stengtis? Kokia prasmė ką nors kurti? Ir pats sunkiausias, bet neišvengiamas klausimas: dėl ko?

Akselis sugrįžta į realybę tik tuomet, kai spaudimas pūslėje tampa nebepakenčiamas. Po pusę paros trukusios kelionės plyšta galva, gurgia pilvas. Akselis guli ant lovos ir tankiai alsuoja, stengiasi priprasti prie negailestingos balandžio šviesos, krintančios ant lovos. Danguje šviesa visuomet auksinė ir galiausiai maloniai ištirpsta tamsoje. Jos kūrėjai turbūt suprato, kad nėra nieko žiauresnio už blyšknią šiaurės pavasario šviesą, apnuoginančią visui viską ir kas vakarą merdinčią vis ilgiau.

„Šviesa ir yra Dangaus paslaptis, – suvokia Akselis. – Galbūt kitų virtualių pasaulių kūrėjai buvo ne tokie gabūs.“

Akselis bando apsiprasti skausmingai ryškioje realybėje, bet pasaulis aplink lovą banguoja ir supasi. Nepakeliamas pūslės skausmas pagaliau priverčia atsistoti. Jis nubėga į tualetą: čiurkšdamas pyksta, kad iššvaistys tiek laiko. Ištuštinęs pūslę išsiurbia tris stiklines drungno vandens ir jaučiasi pasirengęs grįžti.

Po Danguje praleisto mėnesio Akselis taip nusilpsta ir sulysta, kad jam skauda sėdint ant kietesnio suolo. Pastarąsias dvi savaites pamiršo atsiimti maistą, tad dabar gromuliuoja košę, virtą iš pasenusių tarakonų miltų, nuo kurių sklinda įtartinas kvapelis.

Akselis šį tą pasižymi apie Dangų, tačiau rengti ataskaitą nesiseka. Neturi nei laiko, nei jėgų. Dar balandžio viduryje gavo du naujus dokumentus su priedašu: „Atidžiai juos išanalizuok.“ Elektroniniuose prieduose buvo Biblija ir Koranas.

Akselis prisiverčia laikytis dienos ritmo ir skaito tekstus, bet šie, rodos, parašyti be jokios tvarkos, šokinėja nuo minties prie minties, nuo vieno personažo prie kito. Baimė prarasti darbą galiausiai padeda susikaupti ir Akselis tekstuose atranda vietų, kurios galbūt galėtų būti susijusios su užduotimi. Jis užsirašo pastabas ir beveik kasdien siunčia jas savo viršininkui Jonui Ahui, tarsi taip galėtų užglaistyti ankstesnę tylą. Pastabos – gana paviršutinės, Akselis nenorėtų užsirašyti nė vienos, bet kiekviena išsiųsta ataskaita kiek apramina sąžinę.

Gegužę Akselis sulaukia kvietimo iš Aho ir persigąsta. Universitete nesilankė daugiau nei metus ir jau vien nuo minties apie kelionę darosi bloga. Akselis nerimauja dėl to, ką Ahas pasakys, – bijo galimo atleidimo iš darbo arba sunkios užduoties ir apskritai akimirkos, kai teks bendrauti su realiu žmogumi, žiūrėti į akis, galbūt net paspausti ranką. Jis bijo eiti per miestą, bijo milijardų kilometrų tuštumos, slegiančios pėsčiojo pečius, bijo universiteto, kuriame aidai seniai nutilę balsai.

Akselis mintyse vis kartojasi kelią nuo namų iki Fabianinkatu gatvės, suvokia, kad kelionė ne tokia ir ilga, bet vis tiek negali atsikratyti baimės. Realybėje visi įvykiai – besąlygiški ir baigtiniai. Jeigu kas nors trinktelės akmeniu per galvą, jis mirs.

Akselis dreba dvi dienas ir visą naktį iki susitikimo. Sutartos dienos rytą ilgai stovi prie lango, spoksodamas į turgaus aikštę ir apmirusius vargetas, kaip visad susėdusius kvadratu. Jam bežiūrint pro vieną eilę prasibrauna moteriškė su skraiste ant galvos ir kažką įmeta į du puodelius, tada paskubomis grįžta į gatvę. Akselis bando semtis iš jos drąsos. Juk ir moteris, ir elgetos tėra žmonės; vis vien jie išdrįsta žaisti tą nenormalų žaidimą, kuriame tėra viena gyvybė. Žaidimas tęsiasi, nes visos gyvybės galiausiai yra nieko vertos.

Akselis šiaip ne taip išsijudina: apsiauna apdulkėjusius aulinius batus mediniais padais ir užsimeta lengvą striukele – alkūnė sulopyta rudu medžiagos gabalu. Kadaisė jis turėjo ir odinius batus, bet prarado netrukus po karo. Vyrų būrys paprasčiausiai pargriovė jį gatvėje, nutraukė striukę ir batus, įspyrė į pilvą. Tą vietą iki šiol degina gėda, primindama, kas jis buvo ir vis dar yra kažkur giliai širdyje: bejėgis, vienišas vyras, vienomis kojineėmis straksintis pažliugusia žeme.

Gatvėje Akselis stengiasi eiti kuo greičiau, nors širdis daužosi ir pila prakaitas. Miestas ramus, ore tvyro žemių ir jūros kvapas, klykauja žuvėdros. Didžiojo tilto asfaltas sutrūkinėjęs, plyšiuose styro jauni berželiai – sunkiai nusakomas jų gyvybingumas verčia Akselį jaustis nejaukiai. Jis stengiasi nelėtinti žingsnio, įtikinėja save, kad sulig kiekvienu metru yra vis arčiau saugaus prieglobsčio.

Pasiekęs universiteto gatvę laikosi kelio vidurio, toliau nuo milžiniškų pastatų abiejose gatvės pusėse. Priešais universitetą tįso nugaišęs vilkas, maitos šoną jau spėjo pragnaibyti žuvėdros ir varnos. Tarp gaurų šmėžuoja raudona mėsa. Akselis

iš tolo apeina maitą, šuoliais užbėga akmeniniais universiteto laiptais ir drebančia ranka išsitraukia iš kišenės raktą. Akimirka prieš atidarant duris – visada pati baisiausia, Akselis beveik jaučia, kaip kažkas uždeda ranką jam ant peties ir nutempia prie maitos.

Įlėjęs per dvejas įstiklintas duris pasijunta šiek tiek saugesnis. Balzgana aula nė kiek nepasikeitusi: vidury vis dar guli apverstas suolas, ant sienos juodomis raidėmis užrašyta PYSDA. Pro šalį prabėga žiurkė ir šmurkšteli į lifto šachtą. Lifto durys išlaužtos jau seniai, iš šachtos smarkiai trenkia gyvūnu.

Akselis palipa vieną aukštą ir sustoja atgauti kvapo. Tamsiame koridoriuje į jį spokso marmuriniai rūščių vyrų biustai. Jį vėl apninka baimė, bet šįkart kitokia, sudėtingesnė. Aho kabinetas jau ranka pasiekiamas, bet Akselis nežino, kaip priėti prie durų. Ar reikėtų pasibelsti, ar tiesiog įeiti? Ar iš jo burnos turėtų išeiti koks nors garsas, ir jeigu taip – koks? Ar šį mėsgalį apskritai galima laikyti žmogumi, kurį kiti matytų ir suvoktų kaip kolegą?

Akselis dvejoja, žengia kelis žingsnius biusto link ir apžiūrinėja storą dulkių sluoksnį. Pirštu brūkšteli dulkėtą kaklaraištį ir nusivalo ranką į kelnes, paskui nubraukia aštrią marmurinio vyro marškinių apykaklę. Nušluostyto marmuro baltumas švyti prieblandoje. Jis ten, jį būtų galima bet kada nuvalyti, jeigu tik kam nors įdomu, – tik kam? Akseliui atrodo nesuvokiama, kad kažkas kadaise padirbo niekam nereikalingą koloną ir ant jos užkėlė vyro biustą, o kažkas mokėjo kažkam kitam už tai, kad jį nuolat valytų. Tiek daug vargo ir tiek mažai naudos. Danguje viskas daug paprasčiau, niekas niekad nedulka, nedūžta, nevysta.

Akselis šiaip taip prisiverčia priėti prie Aho durų. Akimirką padvejojęs pasibeldžia ir išsigąsta paties sukulto aido. Auksinei rankenai pasukti prireikia pastangų.

Pasidėjęs akinius ant stalo, Ahas atsistoja paspausti Akseliui rankos: tas krūpteli nuo vyro kūno šilumos.

– Tai atėjai, – sako Ahas.

– Aha.

– Turbūt svarstei, kodėl tave pasikviečiau.

– Ar kas nors negerai su ataskaitomis?

– Ne. Tu visai neblogai pasidarbavai. – Ahas sudeda abiejų rankų pirštus. – Sudarei įdomų aistros apraiškų Biblijoje ir Korane sąrašą: Adomo ir Ievos tyrumas, kurį sugriauna varpą simbolizuojantis roplys, bandymai priversti skaisčiąją Liuciją užsiimti prostitucija, nukankinti ugnimi ir verdančiu aliejumi, Korane Juozapo geidžiančios moterys ir visos tos begalinės taisyklės, kuriomis bandyta pažaboti žmonių troškimus. Tos knygos kupinos beprotybės ir geidulių.

– Mhm.

Ahas nutyla, atsilošia kėdėje ir įsispokso pro langą, vis dar sudėjęs pirštus. Akselis stebeilija į vyro kaktą: oda po žilais antakiais susimetusi kaip dešros. Ahas atrodo ramus, tarsi pas jį nuolat kas nors lankytųsi. Galbūt ir lankosi dažniau, nei Akselis įsivaizduoja. Jis nežino, ar dar kas nors, be Aho, dirba šiame aidinčiame pastate ir kiek žmonių dirba universitetui iš namų. Akseliui ir nereikia žinoti, už tai niekas nemoka.

– Toks jau tas žmogus, – taria Ahas. – Atpažįsta ir tai, ko pats nejaučia. Sugeba įsivaizduoti ir suvokti protu. Nors kas galų gale yra protas? Niekas, tik šešėlis.

– Ką?

– Tu gal ir nepatikėsi, bet žinau, ką kalbu. Pats mačiau, kaip viskas buvo ir kaip žlugo. Kai buvau jaunas, universitete dar vyko paskaitos ir jas lankė merginos, tamsiaplaukės ir šviesios, trumpučiais šortukais ir mėsingomis šlaunimis. Negali suprasti, ką reiškia jų geisti taip, tarsi gyvenimas į kūną plūstų tiesiai iš branduolio, kur jis ir prasidėjo. Pažymiai, ekologinės ka-

tastrofos – visa tai nieko nereiškė, kad tik gautum pasidulkinti.

– Suprantu.

– Nesupranti. Skaitydamas negali suprasti. Tik veikdamas, o ir tada, deja, supranti per vėlai.

– Kodėl tada skaitome?

– O kas mums lieka? Kitaip negalime įvertinti, kas atsitiks, jeigu išleisime vaistą į pasaulį. Galbūt imsime taisyti langus, o gal nuėję išprievartausim vargetas ir grįšim prie kompiuterių. Galbūt sugriausim sieną...

Ahas dirsteli į Akselį ir nutyla.

– Norite pasakyti – mano darbas bergždžias?

– Galbūt. – Ahas vėl nususuka į langą. – Todėl mums reikalinga teisinga informacija.

Ahas užsimerkia ir pasilenkia, trūktelėjęs stalo stalčių ištraukia baltą apvalią dėžutę ir padeda priešais Akselį ant stalo.

– Turbūt žinai, kas čia.

Akselis linkteli, nors dar negali patikėti.

– Jos tavo. Bet tik tuo atveju, jeigu iš tikrųjų nori žinoti.

– Kodėl aš?

– Nes pasitikiu tavimi. Tikiu, kad praneši nedelsdamas, jeigu atsitiks kas nors netikėta.

– Ar tai teisėta?

Ahas sukrižena.

– O kaip tu manai? Ką tik jaunam vyrui daviau ir už atominę bombą pavojingesnės medžiagos.

– O jeigu mirsiu?

– Nė vienai normalią dozę gavusiai pelei ji nesukėlė jokių padarinių. Tiesa, pelės pašėlo, bet juk tai gyvūnai, jie ir nesistengia savęs kontroliuoti. Iš pradžių tau užteks pusės tabletės per dieną, ir pasiruošk: agresyvios mintys gali užklupti labai greitai.

Akselis pavarto dėžutę rankoje klausydamasis, kaip tabletės barška į sieneles.